

УДК 373.016:78]:004

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2026.352557>

Володимир Салій, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри музично-теоретичних дисциплін
та інструментальної підготовки

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3522-3787>

Ірина Матійчин, кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри вокально-хорового,
хореографічного та образотворчого мистецтва

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2153-8689>

Наталія Сторонська, кандидат мистецтвознавства, провідний концертмейстер,
доцент кафедри музично-теоретичних дисциплін
та інструментальної підготовки

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6793-5199>

РОЗВИТОК МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

У статті здійснено комплексний теоретико-методологічний аналіз проблеми розвитку музичної культури школярів в умовах цифровізації освітнього простору. Актуальність дослідження зумовлена стрімкою трансформацією сучасної освіти під впливом інформаційно-комунікаційних технологій, цифрових медіа та глобалізаційних процесів, що змінюють характер художньо-естетичного сприйняття, музичної комунікації та формування ціннісних орієнтацій підростаючого покоління. У контексті оновлення змісту мистецької освіти проблема формування музичної культури набуває нової парадигмальної ваги, оскільки передбачає інтеграцію традиційних педагогічних підходів і сучасних цифрових інструментів.

Ключові слова: музична культура; школярі; цифровізація освіти; мистецька освіта; медіа грамотність; цифрові технології; музичне виховання.

Лит. 8.

Volodymyr Salii, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor, Associate Professor of the
Music Theoretical Disciplines and Instrumental Training Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3522-3787>

Iryna Matychyn, Ph.D. (Art), Associate Professor,
Associate Professor of the Vocal and Choral,
Choreographic and Visual Arts Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3522-3787>

Nataliia Storonska, Ph.D. (Art), Leading Concertmaster,
Associate Professor of the Music Theoretical Disciplines and
Instrumental Training Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6793-5199>

DEVELOPMENT OF MUSICAL CULTURE OF SCHOOL CHILDREN IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION OF THE EDUCATIONAL SPACE

The article provides a comprehensive theoretical and methodological analysis of the development of schoolchildren's musical culture within the context of the digitalization of the educational space. The relevance of the study is determined by the rapid transformation of modern education under the influence of information and communication technologies, digital media, and globalization processes that significantly reshape artistic perception, musical communication, and the formation of value orientations among the younger generation.

The concept of "musical culture of a schoolchild" is clarified as an integrative personal quality combining cognitive (musical knowledge and conceptual understanding), emotional value (aesthetic orientations, artistic tastes, capacity for emotional empathy), and activity-based (performing, analytical, and creative skills) components. It is substantiated that in the

digital environment, these components undergo qualitative transformation: formats of musical perception change, access to global cultural content expands, and opportunities for independent creativity and self-presentation increase.

The impact of digital platforms such as YouTube, Spotify, and SoundCloud on students' musical interests and consumption strategies is analyzed. Both positive aspects (accessibility, diversity, interactivity, and personalization) and potential risks (fragmented perception, algorithmic limitation, superficial analysis) are identified. The importance of developing media literacy as an essential component of modern musical culture is emphasized.

The study outlines pedagogical conditions for effective development of musical culture in the digital educational environment: methodologically grounded use of digital resources; integration of traditional music-making practices with digital tools; interdisciplinary connections; development of critical thinking; and stimulation of creative activity through digital music production tools. Digital technologies are considered not only as instruments of information transmission but also as environments for artistic interaction and creative self-realization.

Keywords: *musical culture; schoolchildren; digitalization of education; art education; media literacy; digital technologies; music education.*

Постановка проблеми. Сучасний освітній простір характеризується активною цифровою трансформацією, що суттєво впливає на всі сфери педагогічної діяльності, зокрема й на мистецьку освіту. Процеси цифровізації сприяють появі нових форм комунікації, доступу до музичного контенту, інтерактивних засобів навчання, водночас змінюючи способи сприйняття й осмислення мистецтва учнями.

У таких умовах особливої актуальності набуває проблема розвитку музичної культури школярів як інтегральної якості особистості, що охоплює систему музичних знань, художньо-естетичних цінностей, емоційно-образного мислення та творчих умінь.

Аналіз досліджень. Проблема розвитку музичної культури школярів перебуває в полі міждисциплінарних досліджень педагогіки, психології, культурології та мистецтвознавства. Теоретико-методологічні засади особистісно орієнтованого виховання, що є важливими для розуміння процесу формування музичної культури учнів, розкрито у працях І. Беґа [1]. Дослідник наголошує на ціннісно-смісловій природі виховання, що безпосередньо корелює з аксіологічним компонентом музичної культури школяра.

Філософські засади трансформації освіти в умовах сучасних суспільних змін обґрунтовано В. Кременем [2], який підкреслює необхідність оновлення освітніх парадигм відповідно до викликів інформаційного суспільства. Його концептуальні положення дозволяють розглядати цифровізацію як закономірний етап еволюції освітнього простору, що впливає на зміст і форми мистецької підготовки.

Вагомий внесок у розроблення теорії та методики мистецької освіти здійснила Л. Масол [3], яка визначає музичну культуру учнів як інтегративний результат художньо-естетичного розвитку особистості. Її наукові положення щодо структури мистецької компетентності є методологічною основою для аналізу сучасних цифрових освітніх практик.

Проблеми впровадження цифрових технологій у навчальний процес досліджує Н. Морзе [4], акцентуючи увагу на формуванні цифрової компетент-

ності та педагогічній доцільності використання інформаційно-комунікаційних технологій. Її праці розкривають потенціал цифрових інструментів для модернізації освітнього середовища.

У зарубіжному науковому дискурсі питання медіаосвіти та цифрової культури висвітлено у працях D. Buckingham [5], який розглядає медіаграмотність як ключову умову критичного сприйняття культурного контенту. Його концепція є важливою для осмислення процесів музичного “споживання” школярів у цифровому середовищі.

Проблематика неформального музичного навчання та нових педагогічних моделей аналізується L. Green [7], яка доводить ефективність інтеграції сучасних музичних практик у шкільний освітній процес. Її дослідження є релевантними в умовах поширення цифрових музичних платформ, зокрема YouTube, що змінюють характер музичного досвіду учнів.

Стратегічні орієнтири розвитку цифрової освіти визначені в документах European Commission [6] та UNESCO [8], у яких підкреслюється необхідність формування цифрових і культурних компетентностей як взаємопов'язаних складових сучасної освіти.

Таким чином, аналіз наукових досліджень засвідчує, що проблема розвитку музичної культури школярів у цифровому освітньому просторі потребує комплексного підходу, який поєднує аксіологічні, педагогічні, технологічні та культурологічні аспекти.

Мета статті – теоретичне обґрунтування особливостей розвитку музичної культури школярів в умовах цифровізації освітнього простору та визначення педагогічних умов ефективною інтеграції цифрових технологій у процес музичного навчання.

Виклад основного матеріалу. Розвиток музичної культури школярів в умовах цифровізації освітнього простору доцільно розглядати як складний, багатовимірний процес, що поєднує філософсько-освітні, педагогічні, культурологічні та технологічні аспекти. Сучасні трансформації освіти, пов'язані з переходом до інформаційного суспільства, суттєво впливають на характер художнього пізнання, форми комунікації та способи засвоєння культур-

ного досвіду. На думку В. Кременя, освіта XXI ст. повинна відповідати викликам глобалізації та цифрових змін, формуючи особистість, здатну до творчої діяльності й відповідального вибору в інформаційно насиченому середовищі [2]. У цьому контексті музична культура набуває значення не лише як компонент мистецької підготовки, а як чинник духовного самовизначення школяра.

Теоретико-методологічні засади формування музичної культури ґрунтуються на положеннях особистісно орієнтованого виховання, розробленого І. Бехом, який акцентує на розвитку ціннісно-сміслові сфери особистості [1]. Саме цінності, емоційні переживання та внутрішні мотивації визначають характер взаємодії учня з мистецтвом. Музична культура школяра постає як інтегративна якість, що поєднує систему знань про музичне мистецтво, сформовані художні смаки, здатність до емоційного співпереживання та готовність до творчої самореалізації.

У структурі музичної культури можна виокремити когнітивний, емоційно-ціннісний і діяльнісний компоненти, що перебувають у взаємозв'язку та взаємозумовленості [3]. Когнітивний компонент передбачає засвоєння учнями теоретичних знань про жанри, стилі, історичні епохи, композиторів і виконавські традиції. У цифровому освітньому просторі цей процес суттєво розширюється завдяки доступу до електронних бібліотек, онлайн-курсів, віртуальних концертів і архівів. Відповідно до положень стратегічних документів European Commission, цифрові ресурси сприяють формуванню ключових компетентностей, зокрема культурної та цифрової [6].

Емоційно-ціннісний компонент музичної культури пов'язаний із формуванням художнього смаку, здатності до глибокого естетичного переживання та усвідомленого ставлення до мистецтва. У цифровому середовищі, де музичний контент споживається швидко й фрагментарно, зростає ризик поверхового сприйняття. Медіасередовище формує специфічні моделі культурного споживання, які потребують розвитку критичного мислення [5]. Отже, важливою умовою розвитку музичної культури є формування медіаграмотності, що дозволяє школярам осмислювати інформаційні потоки та здійснювати свідомий вибір.

Діяльнісний компонент охоплює практичну участь учнів у музичній діяльності – співі, інструментальному виконанні, імпровізації, композиції. Саме активна творча діяльність забезпечує цілісність мистецького розвитку [3]. У цифровому середовищі можливості для творчості значно розширюються: учні можуть використовувати програми для створення музики, здійснювати звукозапис, експериментувати з аранжуванням і публікувати власні роботи в мережі. Поширення платформ,

таких як YouTube, Spotify, SoundCloud, створює умови для самопрезентації та творчої комунікації.

Водночас алгоритмічні механізми цифрових платформ можуть обмежувати жанрове розмаїття музичного досвіду, формуючи стандартизовані смаки та комерційно орієнтовані уподобання [5]. У цьому аспекті особлива роль належить учителеві, який має спрямовувати учнів до різноманіття культурних традицій і сприяти формуванню художньої рефлексії.

Впровадження цифрових технологій у мистецьку освіту потребує педагогічно доцільного підходу. Використання інформаційно-комунікаційних технологій повинно бути методично обґрунтованим і спрямованим на досягнення конкретних освітніх результатів [4]. Технології не можуть замінити живого музикування та безпосереднього емоційного контакту з мистецтвом, але здатні доповнити його, створюючи нові форми інтерактивної взаємодії.

Звіти UNESCO акцентують на тому, що цифровізація освіти відкриває можливості для міжкультурного діалогу та розширення доступу до світової культурної спадщини [8]. Це особливо важливо в контексті формування музичної культури, оскільки дозволяє школярам ознайомлюватися з різними музичними традиціями, стилями та художніми явищами.

Розвиток музичної культури школярів у цифровому освітньому просторі передбачає інтеграцію традиційних методів мистецької педагогіки з сучасними технологічними інструментами. Важливим є збереження гуманістичної та аксіологічної спрямованості навчання, що забезпечує гармонійне поєднання знань, емоційних переживань і творчої діяльності. Цифрове середовище може стати ефективним засобом формування музичної компетентності лише за умови системного педагогічного супроводу, спрямованого на розвиток критичного мислення, естетичних орієнтацій і духовних цінностей школярів [1; 3; 5].

Висновки. Проведений теоретичний аналіз дозволяє дійти висновку, що цифровізація освітнього простору є об'єктивним і незворотним процесом, який істотно впливає на розвиток музичної культури школярів. Музична культура в сучасних умовах постає як інтегративна якість особистості, що формується у взаємодії когнітивного, емоційно-ціннісного та діяльнісного компонентів.

Встановлено, що цифрові технології розширюють доступ до музичних ресурсів, стимулюють творчу активність та індивідуалізацію навчання, сприяють формуванню міжкультурної відкритості. Разом із тим вони створюють ризики фрагментарного сприйняття мистецтва та стандартизації художніх смаків, що потребує цілеспрямованого педагогічного впливу.

Ефективний розвиток музичної культури школярів можливий за умови методично виваженого використання цифрових ресурсів, формування медіаграмотності, збереження живих форм музикування та професійної готовності вчителя до роботи в цифровому середовищі.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у розробленні експериментальних методик інтеграції цифрових інструментів у мистецьку освіту, а також у вивченні впливу цифрового музичного середовища на формування художніх цінностей і естетичних орієнтацій учнів різних вікових груп.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-метод. посібник. Київ: ІЗМН, 1998. 204 с.
2. Кремень В.Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум. Національне і глобальне: економіка, культура, освіта. Київ: Грамота, 2007. 576 с.
3. Мистецька освіта в Україні: розвиток творчого потенціалу в XXI столітті : Аналітична доповідь українською, російською, англійською мовами : наук. видання / Л.М. Масол, О.В. Базелюк, О.А. Комаровська, В.Г. Муромець, В.В. Рагозіна ; за наук. ред. Л.М. Масол. Київ: Аура Букс, 2012. 240 с.
4. Модернізація освіти в цифровому вимірі: монографія / за наук. ред. Н. Морзе, О. Буйницької. Київ: ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 300 с.
5. Buckingham D. Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture. Cambridge: Polity Press, 2003. 219 p.
6. European Commission. Digital Education Action Plan 2021–2027. Brussels, 2020. 101 p.

7. Green L. Music, Informal Learning and the School: A New Classroom Pedagogy. London: Routledge. Vol. 8. № 1. 2008. pp. 29–31.

8. UNESCO. Education in a Digital World: Global Education Monitoring Report. Paris, 2021. 420 p.

REFERENCES

1. Bech, I.D. (1998). Osobystisno zoriientovane vykhovannia [Personality-oriented education]. *Scientific and methodological manual*. Kyiv, 204 p. [in Ukrainian].
2. Kremen, V.G. (2007). Filosofiia natsionalnoi idei. Liudyna. Osvita. Sotsium. Natsionalne i hlobalne: ekonomika, kultura, osvita [Philosophy of the National Idea. Man. Education. Society. National and Global: Economy, Culture, Education]. Kyiv, 576 p. [in Ukrainian].
3. Mystetska osvita v Ukraini: rozvytok tvorchoho potentsialu v XXI stolitti [Art education in Ukraine: development of creative potential in the 21st century]. (Ed.). L.M. Masol. Kyiv, 2012. 240 p. [in Ukrainian].
4. Modernizatsiia osvity v tsyfrovomu vymiri [Modernization of education in the digital dimension]. (Ed.). N. Morse, O. Buynytska. Kyiv, 2021. 300 p. [in Ukrainian].
5. Buckingham, D. (2003). Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture. Cambridge: Polity Press. 219 p. [in English].
6. European Commission. Digital Education Action Plan 2021–2027. Brussels, 2020. 101 p. [in English].
7. Green, L. (2008). Music, Informal Learning and the School: A New Classroom Pedagogy. London: Routledge. Vol. 8. № 1. pp. 29–31. [in English].
8. UNESCO. Education in a Digital World: Global Education Monitoring Report. Paris, 2021. 420 p. [in English].

Стаття надійшла до редакції: 20.02.2026

Прийнято до друку: 16.04.2026

Опубліковано: 04.05.2026

“Культура – це те, що людина залишає після того, як вона забула все, чому її навчали”.

*Едвард Хол
американський антрополог*

“Справжня освіта виховує людину, здатну жити і працювати у багатокультурному світі”.

*Джон Лок
англійський філософ*

“Справжнє порозуміння починається тоді, коли ми слухаємо, а не чекаємо своєї черги говорити”.

*Дейл Карнегі
американський письменник*

“Учити всіх усьому відповідно до їхніх можливостей”.

*Ян Амос Коменський
чеський педагог*

